

Kaj hočemo?

(Govoril pri I. občnem zboru »Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic« v Celju dne 5. aprila t. l. nadučitelj **Vekoslav Strmšek.**)

(Konec.)

Z našim društvom ponudimo drugi inteligenci roko k rodoljubnemu delovanju, in na nji je, da to priliko sprejme ali pa odkloni.

Naj pa stori inteligenca, kar hoče, naj se nam pridruži ali ne, mi smo se zavarovali za vse čase proti očitkom, da nočemo delovati za narod, da nismo narodni, ampak internacionalni. Naše društvo glasno priča, da bi tudi mi radi žrtvovali vse svoje moči v narodni blagor, da bi tudi mi učitelji radi pomagali dvigati narod k boljši bodočnosti.

Učitelji smo prvi ustvarili društvo, ki se razteza čez vso Slovenijo in zopet smo učitelji prvi osnovali društvo, ki more širiti vsestransko naobrazbo po vsem slovenskem Štajerju!

Dal Bog, da binas drugi stanovi prav umeli se nam pridružili in nas krepko podpirali!

Dosedaj načrtano društveno delovanje pa nas vodi mnogokrat iz šolske sobe med ljudstvo. Ono nam veleva, da moramo postati ne le narodni učitelji, ampak pravi učitelji naroda. Skoraj nobeden drug stan ni tako splošno vznikel iz naroda, skoraj nobeden ne pride toliko v dotiko z narodom kakor naš. Nam je izročena mladina, t. j. bodočnost naroda, mi jo izobrazujemo in pripravljamo za poznejše življenje. Naša krivda je, ako narod nazaduje, a ravno tako je naša zasluga, ako napreduje. Je-li prav in koristno, ako zapustimo to mladino, ko je dovršila štirinajsto leto, ko se je začel zanjo najnevarnejši čas? Gotovo ne, in v našem novem društvu se bomo dogovorili, kako bi blagodejno vplivali nanjo tudi še v poznejši dobi. In tudi na odrasle ljudi, na kmetijstvo in obrtnijo lahko vplivamo, saj imamo v svoji sredini mnogo strokovnjakov. Na ta način pa bi si gotovo priborili mnogo ugleda med našim ljudstvom, ono bi nam poverilo razna zaupna mesta v svojih korporacijah, in učiteljstvo bi postalo jako važen in odločilen činitelj v narodni organizaciji. S tem bi pridobila zopet šola čislali bi jo povsod kot prvo dobrotnico in njen vpliv bi postal mnogo uspešnejši.

Tako, mislim, sem očrtal delokrog, ki so ga ustanovitelji odmerili novemu društvu. Obsežen je in ne bo se dal mahoma izvršiti, kdo ve, če se bo ves sploh kdaj izvrševal. A ne obupajmo! Oklenimo se vsi novega društva, ki nam obeta toliko lepega sadja!

Trudimo se! Morebiti pa privede ravno to društvo nas in narod naš do boljše bodočnosti!

V izvrševanje obsežnega društvenega programa pa navetujem, da se ustanovi pri njem več odborov ali odsekov, in sicer:

1.) Knjižnični odsek, ki bi naj sestavil a) imenik vseh slovenskih knjig, ki so sposobne za šolske knjižnice, b) za ljudske knjižnice. Ta odsek naj bi imel tudi v pregledu one govornike, ki bi hoteli in mogli sodelovati pri ustanavljanju knjižnic.

2.) Društveni odsek za ustanavljanje bralnih društev. On naj bi sestavil zgledna pravila za bralna društva in bi naj imel v pregledu govornike, ki bi hoteli sodelovati pri ustanavljanju bralnih društev, posebno torej tudi one, ki bi podavali o kmetijstvu itd.

3.) Pedagoški odsek, ki bi skrbel, da bi se pogosto vršila javna predavanja o domači vzgoji otrok itd.

4.) Pevski in godbeni odsek. Ta naj bi imel v pregledu vse pevce in godbenike, posebno pa še one, ki bi hoteli tudi v drugih krajih sodelovati proti povračilu stroškov.

Ti nasveti pa se naj izvršijo šele tedaj, ko se društvo ojači in si omogoči živahnejše delovanje.

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

To ga je tako neznansko speklo, da je izjavil: »Torej, gospoda, pasji bič bi bil predober za one, pri katerih beračite za plače? To si je treba zapomniti.« — Da, zapomniti si je treba, da ne beračimo nikogar za svoj pošten trud, ampak odločno zahtevamo, da nam dajo to, kar nam gre po božjih in človeških zakonih. Še kaj več kot pasji bič zasluži tisti, ki noče dati zasluženega plačila za pošteno delo.

»Liberalni učitelji zdaj z vso nesramnostjo terorizirajo svoje tovariše in tovarišice, posebno pri glasovanju zoper obstrukcijo. Prosimo, da se nam naznanijo imena teh junakov! Ko se zistem v naši deželi prelomi, bodo drugače pisali ti ljudje!«

Zakaj pa se toliko bojite, slavna klerikalna gospoda? Saj nas prezirate kot ničle, sedaj pa to vpitje! Nikdo izmed nas ne terorizira svojih tovarišev, vsak sam gre z navdušenjem na delo, — to smo sklenili in svetu pokazali na protestnem shodu. Terorizator je klerikalizem, za to imamo brezštevilno neovrgljivih dokazov, ki pridejo kasneje na vrsto, če bo treba. Nihče izmed nas se ne pusti terorizirati, in s pazljivim očesom bomo pazili, da se tudi ljudstva od klerikalizma ne bo več teroriziralo. — Za denunciranje torej prosim slavni naš klerikalizem, da bo potem vsakomur zvil vrat, ko pride na krmilo. Da je za takšno početje sposoben, smo že davno vedeli po izkušnji drugih. Da pa ne pride ta smrtni naš sovražnik do krmila, moramo delati neumorno vsi brez izjeme. Tovariši in tovarišice, ne bojte se! Vsak izmed nas ima v politiki ravno tako pravico govoriti kakor vsak klerikalec; ako bomo dostojno nastopali za svoje pravice, za svoj kruh in blaginjo naroda, nam ne more nihče nič; zakon je na naši strani iste veljave in vrednosti kakor na klerikalni. Kar je Slomškarju-Jakliču dovoljeno storiti brez kazni, to je dovoljeno tudi nam.

Na shodu v Trnovem je izjavil dr. Šusteršič, da ne bodo preganjali liberalnih učiteljev iz prepričanja, ko pridejo na krmilo, sedaj je pa »Slovenec« že drugih misli, ker se nas boji, da bi nas s tem oplašil. Naj nas preganjajo ali ne, to nas prav malo briga, slabše se nam tudi v tem slučaju ne more goditi, kakor se nam godi sedaj. Večno stradati in in trpeti največje pomanjkanje pri tako trudapolnem in važnem delovanju nam menda ni usojeno za večno, usoda naša se mora obrniti na boljše, samo da smo vztrajni, edini in neumorno delavni. Na delo moramo z geslom: Vsi za enega, eden za vse!

Odgovoriti moramo še nekoliko širokoustni izjavi dr. Šusteršiča na shodu Amazonk dne 3. prosinca t. l. On trdi, da je »Uč. Tov.« nagromadil cele kupe psovk nanj in na klerikalizem. Čudno je to, da vidi psovko samo v »Uč.

Tov., svojih in klerikalnih pa ne. On ne priredi shoda, da bi ne žalil učiteljstva, ravno tako ne izda zlasti v novejšem času »Slovenec« niti številke, ne da bi psoval, žalil, lagal in kradel učiteljstvu časti in poštenja. Na vse to naj mi mirno molčimo? Kratkoma! ne! »Zob za zob!« se je glasil sklep protestnega shoda. Ako ste vi sirovi, znamo v jezi biti tudi mi. Psovati sicer ni dostojno, zlasti od naše stranke ne, a sila kola lomi. Delujte in pišite na vaši strani dostojno, stvarno in možato, znali bomo tudi mi upoštevati to, kakor pa delate sedaj, niste vredni drugega, kakor da vas primemo za ušesa kakor kakega malovrednega paglavca v šoli. To vam bodi v zadoščenju!

»Ljudskim zahtevam se mora najprej zadostiti! Na tem stališču stojimo neomajeno, in ljudstvo mora priti do veljave tudi v tistih zastopih, ki imajo govoriti o šoli. Dokler tej potrebi ne bo zadoščeno, toliko časa se ne bo razpravljalo o izboljšanju učiteljskih plač.« — To je zopet navadno slepilo za ljudstvo in nič drugega. Ako bi se hotelo šolstvo postaviti po Šusteršičevi izjavi na demokratično stališče, bi se morala premeniti ustava in državni šolski zakon. Tukaj vpije in slepi nevedno ljudstvo v tem zmislu, v parlamentu na Dunaju pa ne zine besedice o tem. Preden pridejo naše plače na vrsto po njegovi izjavi, bi bilo treba čakati celo večnost. Da ne bo treba toliko časa čakati, moramo napeti vse svoje moči ter vreči zavodnika našega naroda in sovražnika naše bodočnosti na smetišče, kamor že davno sodi, ker je provzročil že več kakor preveč zla in škode.

»In sedaj naj liberalni učitelji protestirajo vsak mesec! Drugi mesec naj se zopet na trebuh vležejo pred baronom Heinom, tretji mesec naj gredo sline lizat dr. Tavčarju.« — Tako dela dr. Šusteršič vedno in povsod, potem pa tuli in vpije, da hoče zadoščenja imeti od nas, ako ga zavrremo po njegovih zaslugah. Kar se tiče vlade, smo že označili svoje mnenje in stališče, pri tem ostanemo! Kar se tiče dr. Tavčarja pa smemo biti veseli, da je član naše »Zaveze«. Ravno tako smemo biti ponosni na g. župana Hiribarja. Oba sta se izkazala že kot iskrena prijatelja učiteljstva in šole. Gospoda dr. Tavčar in župan sta naša častna člana, prijatelja in zagovornika naših idealov, zato odbijamo odločno vsako sramotenje njiju na naš račun. S tem je naša obramba za sedaj kočana.

(Konec.)

Važna rzsodba upravnega sodišča.

§ 2. zakona z dne 19. septembra 1899., deželni zakonik za Štajersko št. 73, se glasi doslovno: »Od 1. julija 1899 l. začeni se letne plače stalno nastavljenih učiteljev na javnih občnih ljudskih šolah v štirih stopnjah določijo, in sicer v Gradcu z 850 gld., 950 gld., 1050 gld. in 1150 gld., na šolah I. krajevnega razreda s 700 gld., 800 gld., 900 gld. in 1000 gld., II. krajevnega razreda s 600 gld., 700 gld., 800 gld. in 900 gld. in III. krajevnega razreda s 500 gld., 600 gld., 700 gld. in 800 gld.

Tri višje stopnje plače se odločujejo stalnim učiteljem po veljavi tega zakona imenovanim učnim osebam po 10., oziroma 20. in 30. službenem letu, računjenem po prvem dnevu onega meseca, ki pride po pridobitvi izpričevala o sposobnosti za učiteljstvo.

One učne osebe, ki so bile pred veljavo tega zakona stalnim učiteljem imenovane, se uvrstijo takoj v drugo, oziroma če so iste po zgornjem

načelu že 20. v račun spadajoče službeno leto dovršile, v tretjo in, ako so 30. v račun spadajoče službeno leto dopolnile, v četrto stopnjo plače.«

Šolski vodja v Resniku pri Zrečah, g. Matevž Žgajner, je bil z dekretom z dne 28. oktobra 1898, št. 876, definitivno nastavljen kot učitelj v okraju Sežana na Goriškem. S 1. marcem 1902. mu je podelil štajerski deželni šolski svet mesto učitelja in šolskega vodje v Resniku ter mu nakazal plačo po I. stopnji. Po podpisnem (ki je bil 27. jan. 1898. prvič na Kranjskem definitivno nastavljen in 30. septembra l. 1899. nastopil definitivno službo na Štajerskem ter si plačo po II. stopnji pridobil šele z rekurzom na dež. šol. svet v Gradcu) opozorjen, da uživa on (podpisani) plačo po II. stopnji, četudi ima samo toliko službenih let kakor g. Žgajner, je prosil ta, da bi se mu nakazala plača po II. stopnji. Dež. šol. svet je to prošnjo z odlokom z dne 15. septembra 1902, št. 5292, odklonil, češ, da g. Žgajner ob času, ko je stopil zakon z dne 19. septembra 1899, št. 73. dež. zak. za Štajersko, na katerega se je on v svoji prošnji opiral, v veljavo, še ni bil v učiteljski službi na Štajerskem; določba § 2. tega zakona pa da ima veljavo samo glede učiteljev, ki so ob času, ko je ta zakon stopil v veljavo, službovali že na Štajerskem. Tukaj bodi omenjeno, da ni zaslediti v tem zakonu niti besedice, ki bi kaj takega zahtevala. Ta odlok dež. šol. sveta je ministrstvo za uk in bogočastje z naredbo z dne 20. decembra 1902, št. 40307, z ozirom na razloge dež. šol. sveta potrdilo. Zoper to odločbo je vložil g. Žgajner po dr. Ivanu Dečkotu, odvetniku v Celju, pritožbo na upravno sodišče, ki je to odločbo deželnega šolskega sveta, oziroma ministrstva pri obravnavi dne 2. decembra 1903 razveljavilo kot protizakonito.

Fr. Zupančič.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XIV.

1. vprašanje. Ali sme krajni šolski nadzornik (ogleda), ki je bil kot tak imenovan od c. kr. okraj. šolskega sveta, glasovati pri sejah, bodisi tudi pri kompetencah raznih učiteljev?

2. vprašanje. Naša šola ima 4700 K v obveznicah (obligacijah). Obresti 428.40 K se porabljajo vsako leto izključno le v šolske namene, t. j. za drva, kurjavo in snajenje šolske sobe, knjige in druge učne potrebščine ubožnim učencem i. t. d. Za leto 1903 nam je tukajšnja davkarija za ta dohodek predpisala dohodarino v znesku 36.05 K. Prej nismo nikdar plačevali takega davka. Ali je pričakovati v slučaju rekurza znižanje ali popolni odpust tega davka? Kako bi se sestavila taka pritožba? Letos nam gotovo tudi ne izostane ta davek. Če pojde tako naprej, ne bodo obresti zadostovale šolskim potrebščinam, in občina bo morala dokladati. Ali bi ne bilo morda bolje denar dvigniti in ga v hranilnici naložiti? Hranilnica bi sama namesto šole plačevala dohodarino.

Perun, šolski vodja na Kranjskem.

1. odgovor. Tvoje vprašanje ni dovolj določno. Krajni šolski nadzornik ali ogleda je prisednik dvojnih sej, namreč onih krajnega šolskega sveta in učiteljskih domačih sej. Domnevam, da se nanaša Tvoje vprašanje na krajni šolski svet.

Kot prisednik sej krajnega šolskega sveta ima on kot njegov pravi član pravico glasovati v vseh zadevah, ki se